

Teismo praktikos rinkinys

TEISINGUMO TEISMO (antroji kolegija) SPRENDIMAS

2019 m. kovo 28 d.*

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – SESV 102 straipsnis – Lygiavertiškumo ir veiksmingumo principai – Direktyva 2014/104/ES – 9 straipsnio 1 dalis – 10 straipsnio 2–4 dalys – 21 ir 22 straipsniai – Ieškiniai dėl žalos atlyginimo, pateikti pagal nacionalinę teisę dėl valstybių narių ir Europos Sąjungos konkurencijos teisės nuostatų pažeidimo – Nacionalinių sprendimų poveikis – Senaties terminas – Perkėlimas – Laikinas taikymas“

Byloje C-637/17

dėl *Tribunal Judicial da Comarca de Lisboa* (Lisabonos apylinkės teismas, Portugalija) 2017 m. liepos 25 d. sprendimu, kurį Teisingumo Teismas gavo 2017 m. lapkričio 15 d., pagal SESV 267 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje

Cogeco Communications Inc

prieš

Sport TV Portugal SA,

Controlinveste-SGPS SA,

NOS-SGPS SA

TEISINGUMO TEISMAS (antroji kolegija),

kurį sudaro kolegijos pirmininkas A. Arabadžiev (pranešėjas), teisėjai T. von Danwitz, E. Levits, C. Vajda ir P. G. Xuereb,

generalinė advokatė J. Kokott,

posėdžio sekretorė M. Ferreira, vyriausioji administratorė,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2018 m. lapkričio 15 d. posėdžiui,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

- *Cogeco Communications Inc.*, atstovaujamos advokatų M. Sousa Ferro ir E. Ameye,
- *Sport TV Portugalija SA*, atstovaujamos advokatų C. I. Pinto Xavier ir M. Pena Machete,
- *Controlinveste-SGPS SA*, atstovaujamos advokatų P. J. de Sousa Pinheiro ir L. Montenegro,

* Proceso kalba: portugalų.

- NOS-SGPS SA, atstovaujamos advokatų G. Machado Borges, J. Vieira Peres, G. Andrade e Castro ir M. Martins Pereira,
 - Portugalijos vyriausybės, atstovaujamos L. Inez Fernandes ir M. Figueiredo ir D. Sousa,
 - Italijos vyriausybės, atstovaujamos G. Palmieri, padedamos *avvocato dello Stato* S. Fiorentino,
 - Europos Komisijos, atstovaujamos P. Costa de Oliveira ir B. Ernst, G. Meessen ir C. Vollrath,
- susipažinęs su 2019 m. sausio 17 d. posėdyje pateikta generalinės advokatės išvada,

priima šį

Sprendimą

- 1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas dėl 2014 m. lapkričio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2014/104/ES dėl tam tikrų taisyklių, kuriomis reglamentuojami pagal nacionalinę teisę nagrinėjami ieškiniai dėl žalos, patirtos dėl valstybių narių ir Europos Sąjungos konkurencijos teisės nuostatų pažeidimo, atlyginimo (OL L 349, 2014, p. 1), 9 straipsnio 1 dalies, 10 straipsnio 2–4 dalių, 21 straipsnio 1 dalies ir 22 straipsnio, taip pat SESV 102 straipsnio ir lygiavertiškumo bei veiksmingumo principų išaiškinimo.
- 2 Šis prašymas buvo pateiktas nagrinėjant *Cogeco Communications Inc.* ginčą su *Sport TV Portugal SA*, *Controlinvest-SGPS SA* ir NOS-SGPS SA dėl *Sport TV Portugal*, patronuojamosios *Controlinvest-SGPS* ir NOS-SGPS bendrovės, antikonkurenciniu elgesiu padarytos žalos atlyginimo.

Teisinis pagrindas

Sąjungos teisė

Direktyva 2014/104

- 3 Direktyvos 2014/104 1 straipsnio 1 dalyje numatyta:

„Šia direktyva nustatomos tam tikros taisyklės, būtinos užtikrinti, kad bet kuris asmuo, patyręs žalą dėl konkurencijos teisės pažeidimo, kurį padarė įmonė arba įmonių asociacija, galėtų veiksmingai pasinaudoti teise iš tos įmonės arba asociacijos reikalauti visos kompensacijos už tą žalą. Direktyva nustatomos taisyklės, kuriomis skatinama neiškraipyta konkurencija vidaus rinkoje ir šalinamos tinkamo jos veikimo kliūtys, visiems tokią žalą patyrusiems asmenims užtikrinant lygiavertę apsaugą visoje Sąjungoje.“

- 4 Šios direktyvos 2 straipsnyje nustatyta:

„Šioje direktyvoje vartojamų terminų apibrėžtys:

- 1) konkurencijos teisės pažeidimas – SESV 101 arba 102 straipsnio arba nacionalinės konkurencijos teisės pažeidimas;

<...>

3) nacionalinė konkurencijos teisė – nacionalinių teisės aktų nuostatos, kurių tikslas iš esmės sutampa su SESV 101 ir 102 straipsnių tikslu ir kurios yra taikomos tuo pačiu atveju ir lygiagrečiai Sąjungos konkurencijos teisei pagal Reglamento (EB) Nr. 1/2003 3 straipsnio 1 dalį, išskyrus nacionalinės teisės nuostatas, kuriomis nustatomos baudžiamosios sankcijos fiziniams asmenims, išskyrus ta apimtimi, kuria tokios baudžiamosios sankcijos yra įmonėms taikomų konkurencijos taisyklių vykdymo užtikrinimo priemonė;

<...>

12) galutinis sprendimas dėl pažeidimo – sprendimas dėl pažeidimo, kuris negali arba nebegali būti peržiūrėtas įprasta apeliacine tvarka;

<...>“

5 Minėtos direktyvos 9 straipsnio 1 dalyje numatyta:

„Valstybės narės užtikrina, kad nacionalinės konkurencijos institucijos arba apeliacinės instancijos teismo galutiniu sprendimu nustatytas konkurencijos teisės pažeidimas būtų laikomas neginčijamai nustatytu pagal SESV 101 ar 102 straipsnį arba pagal nacionalinę konkurencijos teisę jų nacionaliniams teismams pateiktų ieškinių dėl žalos atlyginimo tikslais.“

6 Tos pačios direktyvos 10 straipsnio 2–4 dalyse nustatyta:

„2. Senaties terminai neprasideda konkurencijos teisės pažeidimo vykdymui nepasibaigus ir anksčiau nei ieškovas sužino arba pagrįstai galima manyti, kad jis žino apie:

- a) šį elgesį ir tai, kad juo padaromas konkurencijos teisės pažeidimas;
- b) faktą, kad dėl šio konkurencijos teisės pažeidimo jis patyrė žalą, ir
- c) pažeidėjo tapatybę.

3. Valstybės narės užtikrina, kad senaties terminai pareikšti ieškinius dėl žalos atlyginimo būtų bent penkeri metai.

4. Valstybės narės užtikrina, kad senaties terminas būtų sustabdytas arba, priklausomai nuo nacionalinės teisės, nutrauktas, jei konkurencijos institucija imasi veiksmų, kad pradėtų tyrimą arba bylos nagrinėjimą dėl konkurencijos teisės pažeidimo, su kuriuo susijęs ieškinys dėl žalos atlyginimo. Sustabdymas nutraukiamas ne anksčiau kaip praėjus vieneriems metams po to, kai priimtas sprendimas dėl pažeidimo tapo galutinis arba bylos nagrinėjimas buvo baigtas kitu būdu.“

7 Direktyvos 2014/104 21 straipsnio 1 dalyje nustatyta:

„1. Valstybės narės užtikrina, kad įsigaliojusių įstatymai ir kiti teisės aktai, būtini, kad šios direktyvos būtų laikomasi ne vėliau kaip nuo 2016 m. gruodžio 27 d. Apie tai jos nedelsdamos praneša Komisijai.

Valstybės narės, priimdamos tas nuostatas, daro jose nuorodą į šią direktyvą arba tokia nuoroda daroma jas oficialiai skelbiant. Nuorodos darymo tvarką nustato valstybės narės.“

8 Šios direktyvos 22 straipsnyje numatyta:

„1. Valstybės narės užtikrina, kad nacionalinės priemonės, patvirtintos pagal 21 straipsnį tam, kad būtų laikomasi šios direktyvos esminių nuostatų, būtų netaikomos atgaline tvarka.

2. Valstybės narės užtikrina, kad bet kurios nacionalinės priemonės, patvirtintos pagal 21 straipsnį, išskyrus tas, kurios nurodytos 1 dalyje, nebūtų taikomos ieškiniams dėl žalos, kurie nacionaliniuose teismuose pateikti iki 2014 m. gruodžio 26 d.“

Portugalijos teisė

- 9 *Código Civil* (Civilinis kodeksas) 498 straipsnyje numatyta:

„1. Reikalavimams dėl padarytos žalos atlyginimo taikomas trejų metų terminas, skaičiuojamas nuo tada, kai nukentėjęsysis sužino apie turimą teisę, nors ir nežino, kas yra atsakingas asmuo ar kiek žalos iš viso patirta, nepažeidžiant bendrojo senaties termino tuo atveju, jeigu nuo įvykio, sukėlusio žalą, praėjo tam tikras laiko tarpas.

<...>“

- 10 *Código Civil* (Civilinis kodeksas) 623 straipsnyje nustatyta:

„Baudžiamajame procese priimtas galutinis apkaltinamasis nuosprendis reiškia nugincijamą prielaidą trečiųjų šalių atžvilgiu, kad tenkinamos faktinės ir teisinės sankcijos skyrimo sąlygos ir nustatyti teisės pažeidimo požymiai visose civilinėse bylose, susijusiose su teisiniais santykiais, priklausančiais nuo nusikalstamos veikos įvykdymo.“

- 11 Pagal *Lei n.º 23/2018 de 5 de junho – Direito a indemnização por infração ao direito da concorrência, transpõe a Diretiva 2014/104/UE, do Parlamento Europeu e do Conselho, de 26 de novembro de 2014, relativa a certas regras que regem as ações de indemnização no âmbito do direito nacional por infração às disposições do direito da concorrência dos Estados-Membros e da União Europeia, e procede à primeira alteração à Lei n.º 19/2012, de 8 de maio, que aprova o novo regime jurídico da concorrência, e à quarta alteração à Lei n.º 62/2013, de 26 de agosto, Lei de Organização do Sistema Judiciário* (2018 m. birželio 5 d. Įstatymas Nr. 23/2018 dėl teisės į žalą, atsiradusios dėl konkurencijos teisės pažeidimo, atlyginimą, perkeltantis 2014 m. lapkričio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2014/104/ES dėl tam tikrų taisyklių, kuriomis reglamentuojami pagal nacionalinę teisę nagrinėjami ieškiniai dėl žalos, patirtos dėl valstybių narių ir Europos Sąjungos konkurencijos teisės nuostatų pažeidimo, atlyginimo, pirmą kartą iš dalies keičiantis 2012 m. gegužės 8 d. Įstatymą Nr. 19/2012, nustatantį naują teisinį reglamentavimą konkurencijos srityje, ir ketvirtą kartą iš dalies keičiantis 2013 m. rugpjūčio 26 d. Teismų įstatymą Nr. 62/2013) (*Diário da República*, 1-oji serija, 2018 m. birželio 5 d., Nr. 107), kuriuo į nacionalinę teisę buvo perkelta Direktyva 2014/104, 24 straipsnį šio įstatymo materialinės nuostatos, įskaitant ir susijusias su įrodinėjimo pareiga, netaikomos atgaline tvarka, o jo procesinės nuostatos netaikomos byloms, pradėtoms iki jo įsigaliojimo.

Pagrindinė byla ir prejudiciniai klausimai

- 12 Kanadoje įsteigta bendrovė *Cogeco Communications* buvo *Cabovisão – Televisão Por Cabo SA* (toliau – *Cabovisão*) akcininkė nuo 2006 m. rugpjūčio 3 d. iki 2012 m. vasario 29 d.
- 13 2008 m. balandžio 30 d. *Cabovisão* ir *Sport TV Portugal* sudarė televizijos kanalo transliavimo sutartį.
- 14 2009 m. liepos 30 d. *Cabovisão* pateikė *Autoridade da Concorrência* (Konkurencijos institucija, Portugalija) skundą dėl *ZON Multimédia, Serviços de Telecomunicações e Multimédia-SGPS SA, ZON TV Cabo Portugal SA, Sport TV Portugal* ir *ZON Conteúdos – Actividade de Televisão e de Produção de Conteúdos SA* konkurenciją ribojančio elgesio televizijos *premium* sporto kanalų rinkoje, būtent dėl diskriminacinių kainų politikos, kuri, jos nuomone, rodo piktnaudžiavimą dominuojančia padėtimi.

- 15 Konkurencijos institucija minėtą skundą nagrinėjo tik tiek, kiek jis susijęs su *Sport TV Portugal*, o dėl kitų nurodytų bendrovių nagrinėjimą nutraukė.
- 16 2013 m. birželio 14 d. sprendime Konkurencijos institucija konstatavo, kad *Sport TV Portugal* piktnaudžiavo dominuojančia padėtimi, kaip tai suprantama pagal SESV 102 straipsnį ir atitinkamą nacionalinės teisės nuostatą, ir skyrė šiai bendrovei 3 730 000 EUR baudą.
- 17 *Sport TV Portugal* kreipėsi į *Tribunal da Concorrência, Regulação e Supervisão* (Konkurencijos, reguliavimo ir priežiūros teismas, Portugalija), prašydama panaikinti minėtą sprendimą. Šis teismas, konstatavęs, kad šiuo atveju SESV 102 straipsnis netaikomas, nes neįrodyta, kad nagrinėjamas komercinis elgesys galėjo paveikti prekybą tarp valstybių narių, kaip tai suprantama pagal šį straipsnį, iš dalies patenkino *Sport TV Portugal* ieškinį. Šis teismas skirtos baudos dydį sumažino iki 2 700 000 EUR.
- 18 *Sport TV Portugal* dėl šio pirmosios instancijos teismo sprendimo pateikė *Tribunal da Relação de Lisboa* (Lisabonos apeliacinis teismas, Portugalija) apeliacinį skundą. Pastarasis minėtą sprendimą patvirtino savo 2015 m. kovo 11 d. sprendimu.
- 19 2015 m. vasario 27 d. *Cogeco Communications* pateikė *Tribunal Judicial da Comarca de Lisboa* (Lisabonos apylinkės teismas, Portugalija) ieškinį dėl *Sport TV Portugal* ir jos patronuojamųjų bendrovių veiksmų. Jame prašoma atlyginti žalą, kurią *Cogeco Communications* patyrė dėl *Sport TV Portugal* antikonkurencinio elgesio nuo 2006 m. rugpjūčio 3 d. iki 2011 m. kovo 30 d. *Cogeco Communications* minėto teismo prašė pirmiausia konstatuoti, kad aptariamas elgesys yra SESV 102 straipsnio ir (arba) atitinkamos nacionalinės teisės nuostatos pažeidimas. Šiuo klausimu minėtas teismas mano, kad ši šalis dar gali šiame teisme įrodyti, kad pagrindinėje byloje nagrinėjamas piktnaudžiavimas daro poveikį prekybai tarp valstybių narių.
- 20 Atsakovės pagrindinėje byloje tvirtina, kad net pripažinus, jog *Cogeco Communications* turėjo teisę į žalą, kurią ji tariamai patyrė, atlyginimą, jau yra pasibaigęs šios teisės senaties terminas. Iš tikrųjų pagrindinėje byloje taikoma Portugalijos teisė deliktinės atsakomybės srityje numato trejų metų senaties terminą, kuris turėjo būti pradėtas skaičiuoti nuo 2008 m. balandžio 30 d., t. y. kai buvo sudaryta šio sprendimo 13 punkte minėta transliacijos sutartis, 2009 m. liepos 30 d., t. y. kai *Cogeco Communications* pateikė skundą Konkurencijos institucijai, 2011 m. kovo 30 d., t. y. kai antikonkurencinis elgesys buvo nutrauktas, arba vėliausiai nuo 2012 m. vasario 29 d., kai *Cogeco Communications* pardavė *Cabovisão*. Atsakovės pagrindinėje byloje pažymi, kad visomis minėtomis datomis *Cogeco Communications* turėjo visą informaciją, būtiną įvertinti, ar ji turi teisę į žalą atlyginimą.
- 21 *Cogeco Communications* tvirtina, kad Civilinio kodekso 498 straipsnyje numatytas senaties terminas skaičiuojamas tik nuo tos dienos, kai Konkurencijos institucija priėmė sprendimą, t. y. 2013 m. birželio 14 d. Iš tikrųjų tik šis sprendimas jai suteikė visą informaciją, leidusią jai suprasti, kad buvo daromi konkurencijos teisės neatitinkantys veiksmai ir kad ji gali reikalauti žalos atlyginimo. Iki šio Konkurencijos institucijos sprendimo būtų kalbama tik apie įtarimus, jog pažeidžiamos konkurencijos taisyklės. *Cogeco Communications* mano, kad minėto senaties termino skaičiavimas bet kuriuo atveju buvo sustabdytas vykstant procedūrai Konkurencijos institucijoje.
- 22 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas patikslina, kad ginčas pagrindinėje byloje kilo tarp privačių bendrovių, kad ieškinys jam buvo pateiktas dar iki termino perkelti Direktyvą 2014/104 į nacionalinę teisę pabaigos ir kad pateikiant šį ieškinį minėta direktyva dar nebuvo perkelta į Portugalijos teisės sistemą.

23 Tokiomis aplinkybėmis *Tribunal Judicial da Comarca de Lisboa* (Lisabonos apylinkės teismas) nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:

- „1. Ar [Direktyvos 2014/104] 9 straipsnio 1 dalį ir 10 straipsnio [2–4] dalis ir kitas šios direktyvos nuostatas bei taikytinus bendruosius Europos Sąjungos teisės principus galima aiškinti taip, kad jie sukuria teisių privačiam asmeniui (nagrinėjamu atveju pagal Kanados teisę įsteigta komercinei akcinei bendrovei), kuris gali jomis remtis teisme prieš kitą privatų asmenį (nagrinėjamu atveju – prieš pagal Portugalijos teisę įsteigtą komercinę akcinę bendrovę), kai pareikštu ieškiniu dėl žalos atlyginimo reikalaujama atlyginti nuostolius, tariamai patirtus dėl konkurencijos teisės pažeidimo, be kita ko, turint mintyje tai, jog to ieškinio pareiškimo dieną (2015 m. vasario 27 d.) dar nebuvo pasibaigęs [Direktyvos 2014/104] 21 straipsnio 1 dalyje valstybėms narėms nustatytas jos perkėlimo į nacionalinę teisę terminas?
2. Ar [Direktyvos 2014/104] 10 straipsnio [2–4] dalis ir kitas šios direktyvos nuostatas ir taikytinus bendruosius Europos Sąjungos teisės principus galima aiškinti taip, kad pagal juos draudžiama nacionalinės teisės nuostata, kaip antai <...> Civilinio kodekso 498 straipsnio 1 dalis, kurioje – turint mintyje tai, kad taikoma aplinkybėms, kurios klostėsi iki šios direktyvos paskelbimo, prieš jos įsigaliojimą ir dar nepasibaigus jos perkėlimo terminui, ir kad ieškinys teisme taip pat pareikštas dar nepasibaigus šiam terminui:
 - a) nustatytas trejų metų teisės į žalos atlyginimą, grindžiamos civiline deliktine atsakomybe, senaties terminas;
 - b) numatyta, kad šis trejų metų terminas skaičiuojamas nuo to momento, kai nukentėjęs asmuo sužino apie savo teisę, net jei atsakingas asmuo ir tiksli žalos apimtis nežinomi, ir
 - c) nenumatyta jokia norma, pagal kurią būtų reikalaujama arba leidžiama sustabdyti ar nutraukti šį terminą vien dėl to, kad konkurencijos institucija ėmėsi priemonių dėl atliekamo tyrimo ar procedūros, susijusios su konkurencijos teisės normų pažeidimu, su kuriuo susijęs ieškinys dėl nuostolių atlyginimo?
3. Ar [Direktyvos 2014/104] 9 straipsnio 1 dalį ir kitas šios direktyvos nuostatas ir taikytinus bendruosius Europos Sąjungos teisės principus galima aiškinti taip, kad pagal juos draudžiama nacionalinės teisės nuostata, kaip antai <...> Civilinio proceso kodekso 623 straipsnis, kurioje – turint mintyje tai, kad taikoma aplinkybėms, kurios klostėsi iki šios direktyvos paskelbimo, prieš jos įsigaliojimą ir dar nepasibaigus jos perkėlimo terminui, ir kad ieškinys teisme taip pat pareikštas dar nepasibaigus šiam terminui:
 - a) nustatyta, jog galutinis sprendimas, kuriuo skiriama sankcija administracinėje byloje dėl pažeidimo, nedaro poveikio civiliniams ieškiniams dėl teisinių santykių, priklausančių nuo pažeidimo padarymo? Arba (nelygu aiškinimas)
 - b) numatyta, kad toks galutinis sprendimas, kuriuo skiriama sankcija administracinėje byloje dėl pažeidimo, kiek tai susiję su trečiaisiais asmenimis, civilinėse bylose, kuriose ginčijamasi dėl teisinių santykių, priklausančių nuo pažeidimo buvimo, reiškia tik prielaidą *iuris tantum* dėl to, kad egzistuoja pažeidimui, už kurį skiriama sankcija, būdingi požymiai, atitinkantys teisės aktuose apibrėžtus pažeidimo požymius?
4. Ar [Direktyvos 2014/104] 9 straipsnio 1 dalį ir 10 straipsnio [2–4] dalis, taip pat SESV 288 straipsnio trečią pastraipą ar bet kurią kitą pirminės ir antrinės teisės normą, teismo jurisprudenciją ar taikytinus bendruosius Europos Sąjungos teisės principus galima aiškinti taip, kad pagal juos draudžiama taikyti nacionalinės teisės nuostatas, kaip antai Civilinio kodekso 498 straipsnio 1 dalį ir Civilinio proceso kodekso 623 straipsnį, kuriose – turint mintyje tai, kad jos taikomos aplinkybėms, kurios klostėsi iki šios direktyvos paskelbimo, prieš jos įsigaliojimą ir dar nepasibaigus jos perkėlimo terminui, ir kad ieškinys teisme taip pat pareikštas dar nepasibaigus šiam terminui, – neatsižvelgiama į [Direktyvos 2014/104] tekstą ir tikslą ir nesiekama joje numatyto rezultato?

5. Tik tuo atveju, jeigu Europos Sąjungos Teisingumo Teismas į kurį nors iš pirmesnių klausimų atsakytų teigiamai, ar [Direktyvos 2014/104] 22 straipsnį ir kitas šios direktyvos nuostatas ar taikytinus bendruosius Sąjungos teisės principus galima aiškinti taip, kad pagal juos draudžiama, kad nacionalinis teismas nagrinėjamu atveju taikytų dabar galiojančios redakcijos <...> Civilinio kodekso 498 straipsnio 1 dalies ir <...> Civilinio proceso kodekso 623 straipsnio nuostatas, aiškinamas ir taikomas taip, kad atitiktų [Direktyvos 2014/104] 10 straipsnio nuostatas?
6. Jeigu į [penktąjį] klausimą būtų atsakyta teigiamai, ar privatus asmuo gali remtis [Direktyvos 2014/104] 22 straipsniu prieš kitą privatų asmenį, kai nacionaliniame teisme pareiškia ieškinį dėl nuostolių, patirtų dėl konkurencijos teisės pažeidimo, atlyginimo?“

Dėl prejudicinių klausimų

Dėl penktojo ir šeštojo klausimų

- 24 Savo penktuoju ir šeštuoju klausimais, kuriuos reikia nagrinėti pirmiausia ir kartu, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės klausia, ar Direktyvos 2014/104 22 straipsnis turi būti aiškinamas taip, kad ši direktyva taikoma ginčui pagrindinėje byloje.
- 25 Dėl Direktyvos 2014/104 *ratione temporis* taikymo reikia pažymėti, kad šioje direktyvoje yra speciali nuostata, kuri aiškiai nustato šios direktyvos procesinių ir esminių nuostatų taikymo laiko atžvilgiu sąlygas.
- 26 Konkrečiai kalbant, pirma, pagal Direktyvos 2014/104 22 straipsnio 1 dalį valstybės narės turi užtikrinti, kad nacionalinės priemonės, patvirtintos pagal jos 21 straipsnį tam, kad būtų laikomasi šios direktyvos esminių nuostatų, nebūtų taikomos atgaline tvarka.
- 27 Antra, pagal Direktyvos 2014/104 22 straipsnio 2 dalį valstybės narės turi užtikrinti, kad jokia nacionalinė priemonė, patvirtinta pagal procesines šios direktyvos nuostatas, nebūtų taikoma ieškiniams dėl žalos atlyginimo, kurie nacionaliniuose teismuose pateikti iki 2014 m. gruodžio 26 d.
- 28 Tačiau *a contrario* iš Direktyvos 2014/104 22 straipsnio 2 dalies matyti, kad valstybės narės perkeldamos šią direktyvą turi diskreciją nuspręsti, jog nacionalinės teisės nuostatos, kuriomis perkeliama direktyvos procesinės nuostatos, taikomos ieškiniams dėl žalos atlyginimo, pateiktiems po 2014 m. gruodžio 26 d., tačiau iki minėtos direktyvos perkėlimo arba vėliausiai iki jos perkėlimo termino pabaigos.
- 29 Taigi, kai valstybės narės naudodamosi šia diskrecija nusprendžia, kad jų nacionalinės teisės nuostatos, kuriomis perkeliama procesinės Direktyvos 2014/104 nuostatos, netaikomos ieškiniams dėl žalos atlyginimo, pateiktiems iki šių nacionalinių nuostatų įsigaliojimo, ieškiniams, pateiktiems po 2014 m. gruodžio 26 d., tačiau iki minėtos direktyvos perkėlimo termino pabaigos, taikomos tik nacionalinės procesinės normos, kurios jau galiojo iki minėtos direktyvos perkėlimo.
- 30 Tas pats *a fortiori* pasakytina ir apie nacionalines nuostatas, valstybių narių priimtas pagal Direktyvos 2014/104 21 straipsnį tam, kad būtų laikomasi šios direktyvos esminių nuostatų, nes, kaip matyti iš šios direktyvos 22 straipsnio 1 dalies teksto, šios nacionalinės nuostatos negali būti taikomos atgaline tvarka.
- 31 Nagrinėjamu atveju akivaizdu, kad, pirma, *Cogeco Communications* ieškinys dėl žalos atlyginimo buvo pateiktas 2015 m. vasario 27 d., t. y. dar nesibaigus Direktyvos 2014/104 perkėlimo į nacionalinę teisę terminui ir iki šios direktyvos perkėlimo į Portugalijos teisę Įstatymu Nr. 23/2018.

- 32 Antra, iš Teisingumo Teismui pateiktos bylos medžiagos matyti, kad Portugalijos teisės aktų leidėjas šio įstatymo 24 straipsnyje nusprendė, jog nacionalinės normos, kuriomis perkeliamos procesinės direktyvos nuostatos, netaikomos ieškiniams dėl žalos atlyginimo, pateiktiems iki minėto įstatymo įsigaliojimo datos.
- 33 Tokiomis aplinkybėmis ir atsižvelgiant į tai, kad Direktyvos 2014/104 22 straipsnio 1 dalis draudžia Portugalijos teisės esminių nuostatų, priimtų pagal minėtos direktyvos 21 straipsnį, taikymą atgaline tvarka, reikia konstatuoti, kad ši direktyva bet koku atveju *ratione temporis* netaikoma ginčui pagrindinėje byloje.
- 34 Atsižvelgiant į pateiktus vertinimus, į penktąjį ir šeštąjį klausimus reikia atsakyti taip: Direktyvos 2014/104 22 straipsnis turi būti aiškinamas taip, kad ši direktyva netaikoma ginčui pagrindinėje byloje.

Dėl antrojo klausimo ir ketvirtojo klausimo pirmos dalies

- 35 Visų pirma primintina, kad iš suformuotos Teisingumo Teismo jurisprudencijos matyti, jog pagal bendradarbiavimo tarp nacionalinių teismų ir Teisingumo Teismo procedūrą, įtvirtintą SESV 267 straipsnyje, Teisingumo Teismas nacionaliniam teismui turi pateikti naudingą atsakymą, kuris leistų išspręsti šio nagrinėjamą bylą. Tokiu atveju Teisingumo Teismui gali tekti performuluoti jam pateiktus klausimus. Tai, kad nacionalinis teismas formaliai pateikė prejudicinį klausimą, nurodydamas tam tikras Sąjungos teisės nuostatas, netrukdo Teisingumo Teismui pateikti šiam teismui visų aiškinimo aspektų, kurie gali būti naudingi sprendimui jo nagrinėjamoje byloje priimti, neatsižvelgiant į tai, ar tas teismas juos nurodė savo pateiktuose klausimuose. Šiuo atžvilgiu Teisingumo Teismas turi iš visos nacionalinio teismo pateiktos informacijos ir, be kita ko, iš sprendimo dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą motyvuojamosios dalies atrinkti Sąjungos teisės klausimus, aiškinamus atsižvelgiant į bylos dalyką (2017 m. birželio 27 d. Sprendimo *Congregación de Escuelas Pías Provincia Betania*, C-74/16, EU:C:2017:496, 36 punktą ir nurodyta jurisprudencija).
- 36 Nagrinėjamu atveju, atsižvelgiant į visą prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismo nurodytą informaciją, *Cogeco Communications, Sport TV Portugal, Controlinvest-SGPS, NOS-SGPS*, Portugalijos vyriausybės ir Europos Komisijos pateiktas pastabas ir atsakymą į penktąjį ir šeštąjį klausimus, norint prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui pateikti naudingą išaiškinimą, reikia performuluoti antrąjį klausimą ir ketvirtojo klausimo dalį, susijusius su nacionalinės teisės nuostatų (Civilinio kodekso 498 straipsnio 1 dalis) atitiktimi Sąjungos teisei.
- 37 Iš tikrųjų iš prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad *Tribunal Judicial da Comarca de Lisboa* (Lisabonos apylinkės teismas) konkrečiai nori išsiaiškinti, ar SESV 102 straipsnis ir veiksmingumo bei lygiavertiškumo principai turi būti aiškinami taip, kad jie draudžia tokius nacionalinės teisės aktus, kuriuose, pirma, numatyta, kad senaties terminas pateikti ieškinius dėl žalos atlyginimo yra treji metai ir kad šis terminas pradedamas skaičiuoti nuo to momento, kai žalą patyręs asmuo sužino apie savo teisę į žalos atlyginimą, net jei pažeidimą padarė asmuo ir tikslus žalos dydis nėra žinomas, ir, antra, nenumatyta jokia galimybė sustabdyti ar nutraukti šio termino skaičiavimą vykstant procedūrai nacionalinėje konkurencijos institucijoje.
- 38 Šiuo klausimu reikia priminti, kad SESV 102 straipsnis sukelia tiesioginį poveikį santykiams tarp privačių asmenų ir tiesiogiai sukuria asmenims teisių, kurias turi saugoti valstybių narių teismai (šiuo klausimu žr. 2014 m. birželio 5 d. Sprendimo *Kone ir kt.*, C-557/12, EU:C:2014:1317, 20 punktą ir nurodytą jurisprudenciją).

- 39 Visiškam SESV 102 straipsnio veiksmingumui ir ypač jame nurodyto draudimo veiksmingumui kiltų grėsmė, jei bet kuris asmuo negalėtų prašyti atlyginti žalos, jam padarytos dėl įmonės piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi, kuris gali apriboti arba iškreipti konkurenciją (pagal analogiją žr. 2014 m. birželio 5 d. Sprendimo *Kone ir kt.*, C-557/12, EU:C:2014:1317, 21 punktą ir nurodytą jurisprudenciją).
- 40 Taigi visi asmenys gali reikalauti atlyginti patirtą žalą, jei yra priežastinis ryšys tarp žalos ir SESV 102 straipsniu uždrausto piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi (pagal analogiją žr. 2014 m. birželio 5 d. Sprendimo *Kone ir kt.*, C-557/12, EU:C:2014:1317, 22 punktą ir nurodytą jurisprudenciją).
- 41 Asmens teisė reikalauti atlyginti tokią žalą iš tikrųjų sustiprina Sąjungos konkurencijos taisyklių veiksmingumą ir gali atgrasyti nuo piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi, galinčio riboti ar iškreipti konkurenciją, ir taip padeda išlaikyti veiksmingą konkurenciją Sąjungoje (šiuo klausimu žr. 2014 m. birželio 5 d. Sprendimo *Kone ir kt.*, C-557/12, EU:C:2014:1317, 23 punktą ir nurodytą jurisprudenciją).
- 42 Nesant Sąjungos teisės nuostatų šioje srityje, taikomų *ratione temporis*, kiekviena valstybė narė savo teisinėje sistemoje turi nustatyti teisės reikalauti atlyginti žalą, atsiradusią dėl SESV 102 straipsniu draudžiamo piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi, įgyvendinimo taisykles, įskaitant ir su senatimi susijusias taisykles, su sąlyga, kad bus laikomasi lygiavertiškumo ir veiksmingumo principų (pagal analogiją žr. 2014 m. birželio 5 d. Sprendimo *Kone ir kt.*, C-557/12, EU:C:2014:1317, 24 punktą ir nurodytą jurisprudenciją).
- 43 Taigi ieškiniams, skirtiems dėl Sąjungos teisės tiesioginio veikimo kylančių asmenų teisių apsaugai užtikrinti, taikomos taisyklės neturi būti mažiau palankios už taisykles, taikomas panašioms ieškiniams pagal nacionalinę teisę (lygiavertiškumo principas), ir dėl jų naudojimas pagal Sąjungos teisę suteiktomis teisėmis neturi tapti praktiškai neįmanomas arba pernelyg sudėtingas (veiksmingumo principas) (2014 m. birželio 5 d. Sprendimo *Kone ir kt.*, C-557/12, EU:C:2014:1317, 25 punktas).
- 44 Šiuo atžvilgiu ir ypač konkurencijos srityje šios taisyklės neturi daryti neigiamos įtakos SESV 102 straipsnio taikymo veiksmingumui (šiuo klausimu žr. 2014 m. birželio 5 d. Sprendimo *Kone ir kt.*, C-557/12, EU:C:2014:1317, 26 punktą).
- 45 Atsižvelgiant į tai, kadangi senaties terminai yra teisės reikalauti atlyginti žalą, atsiradusią dėl konkurencijos teisės pažeidimo, įgyvendinimo būdas, reikia, pirma, kaip savo išvados 81 punkte nurodė generalinė advokatė, atsižvelgti į visą Portugalijos senaties terminų skaičiavimo tvarką.
- 46 Antra, reikia atsižvelgti į konkurencijos bylų ypatumus ir ypač į aplinkybę, kad, norint pateikti ieškinį dėl žalos, padarytos dėl Sąjungos konkurencijos teisės pažeidimo, atlyginimo, reikia iš principo atlikti sudėtingą faktinę ir ekonominę analizę.
- 47 Tokiomis aplinkybėmis reikia pažymėti, kad nacionalinės teisės aktai, kuriais nustatoma senaties termino skaičiavimo pradžios data, senaties termino sustabdymo trukmė ir aplinkybės, turi būti pritaikyti prie konkurencijos teisės ypatybių ir šios teisės taisyklių įgyvendinimo tikslų atsižvelgiant į atitinkamus asmenis, kad nebūtų visiškai panaikintas SESV 102 straipsnio veiksmingumas.
- 48 Iš to matyti, kad senaties termino trukmė negali būti tokia trumpa, kad, įvertinus kitas senaties taisykles, dėl jos teisės reikalauti atlyginti žalą įgyvendinimas taptų praktiškai neįmanomas arba labai sudėtingas.
- 49 Trumpi senaties terminai, kurie pradedami skaičiuoti dar prieš asmeniui, kuris patyrė žalos dėl Sąjungos konkurencijos teisės pažeidimo, sužinant šio pažeidimo autorių, gali praktiškai atimti teisę reikalauti žalos atlyginimo arba labai apsunkinti šios teisės įgyvendinimą.

- 50 Iš tikrųjų tam, kad žalos patyręs asmuo galėtų pareikšti ieškinį dėl žalos atlyginimo, jis turi žinoti už konkurencijos teisės pažeidimą atsakingą asmenį.
- 51 Tas pats pasakytina ir apie trumpą senaties terminą, kurio skaičiavimas negali būti sustabdytas ar nutrauktas, kol vyksta procedūros, po kurių nacionalinė konkurencijos institucija ar apeliacinė institucija priima galutinius sprendimus.
- 52 Iš tikrųjų senaties termino teisingumas atsižvelgiant į veiksmingumo principo reikalavimus yra ypač svarbus tiek kalbant apie ieškinius dėl žalos atlyginimo, pateiktus nepriklausomai nuo nacionalinės konkurencijos institucijos galutinio sprendimo, tiek apie ieškinius, pateiktus reaguojant į tokį sprendimą. Kalbant apie pastaruosius, jei senaties terminas, kuris pradedamas skaičiuoti prieš prasidedant procedūrai, po kurios nacionalinė konkurencijos institucija ar apeliacinė institucija priima galutinį sprendimą, yra per trumpas, palyginti su tokių procedūrų trukme, ir jo skaičiavimas, kol vyksta šios procedūros, negali būti nei sustabdytas, nei nutrauktas, gali būti taip, kad senaties terminas baigsis dar iki minėtų procedūrų pabaigos. Tokiu atveju bet kuris žalą patyręs asmuo negalėtų pateikti ieškinio, grindžiamo galutiniu sprendimu, konstatuojančiu Sąjungos konkurencijos taisyklių pažeidimą.
- 53 Šioje situacijoje reikia konstatuoti, kad dėl trejų metų senaties termino, nagrinėjamo pagrindinėje byloje, kuris, pirma, pradedamas skaičiuoti nuo tada, kai žalą patyręs asmuo sužino apie savo teisę į žalos atlyginimą, net jei pažeidimą padaręs asmuo nėra žinomas, ir, antra, nėra sustabdomas ar nutraukiamas, kol vyksta procedūra nacionalinėje konkurencijos institucijoje, teisė į visą žalos atlyginimą yra praktiškai neįgyvendinama arba ją įgyvendinti yra pernelyg sunku.
- 54 Kalbant apie lygiavertiškumo principą, atrodo, kad šiuo atveju jis nepažeidžiamas, nes akivaizdu, jog nacionalinės senaties terminą reglamentuojančios normos taikomos ieškiniams dėl žalos atlyginimo tiek grindžiamiems Sąjungos teise, tiek nacionaline teise, o jų taikymas nepriklauso nuo to, ar teisė reikalauti visiško žalos atlyginimo išplaukia iš nacionalinių konkurencijos taisyklių pažeidimo, ar iš Sąjungos konkurencijos teisės pažeidimo.
- 55 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, į antrąjį klausimą ir ketvirtojo klausimo dalį, susijusią su nacionalinės teisės nuostatos (Civilinio kodekso 498 straipsnio 1 dalis) atitiktimi Sąjungos teisei, reikia atsakyti taip: SESV 102 straipsnis ir veiksmingumo bei lygiavertiškumo principai turi būti aiškinami taip, kad jie draudžia tokius nacionalinės teisės aktus, kuriuose, pirma, numatyta, kad senaties terminas pateikti ieškinius dėl žalos atlyginimo yra treji metai ir kad šis terminas pradedamas skaičiuoti nuo to momento, kai žalą patyręs asmuo sužino apie savo teisę į žalos atlyginimą, net jei pažeidimą padaręs asmuo nėra žinomas, ir, antra, nenumatyta jokia galimybė sustabdyti ar nutraukti šio termino skaičiavimą vykstant procedūrai nacionalinėje konkurencijos institucijoje.

Dėl trečiojo klausimo ir ketvirtojo klausimo antros dalies

- 56 Savo trečiuoju klausimu ir ketvirto klausimo dalimi, kuri susijusi su nacionalinės teisės nuostatos (Civilinio proceso kodekso 623 straipsnis) atitiktimi Sąjungos teisei, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės klausia, ar SESV 102 straipsnis ir veiksmingumo bei lygiavertiškumo principai turi būti aiškinami taip, kad jie draudžia tokius nacionalinės teisės aktus, kuriuose numatyta, kad galutinis konkurencijos teisės pažeidimo konstatavimas per pažeidimo nagrinėjimo procedūrą nacionalinėje konkurencijos institucijoje neturi įtakos nacionalinio teismo, kuriam pateiktas ieškinys dėl žalos atlyginimo, vertinimui, susijusiam su konkurencijos teisės pažeidimu, arba yra tik nuginjama prezumpcija šiuo klausimu.
- 57 Šiuo klausimu primintina, kad pagal Teisingumo Teismo suformuotą jurisprudenciją nacionalinio teismo pateiktiems klausimams dėl Sąjungos teisės aiškinimo, atsižvelgiant į jo paties nurodytus teisinius pagrindus ir faktines aplinkybes, kurių tikslumo Teisingumo Teismas neprivalo tikrinti, taikoma svarbos prezumpcija. Teisingumo Teismas gali atsisakyti priimti sprendimą dėl nacionalinio

teismo pateikto prašymo, tik jeigu akivaizdu, kad prašomas Sąjungos teisės išaiškinimas visiškai nesusijęs su pagrindinėje byloje nagrinėjamo ginčo aplinkybėmis ar dalyku, jeigu problema hipotetinė arba jeigu Teisingumo Teismas neturi informacijos apie faktines ir teises aplinkybes, būtinos tam, kad naudingai atsakytų į jam pateiktus klausimus (2017 m. gruodžio 20 d. Sprendimo *Núñez Torreiro*, C-334/16, EU:C:2017:1007, 38 punktą ir nurodyta jurisprudencija).

- 58 Nagrinėjama atveju iš Teisingumo Teismo turimos medžiagos matyti, kad *Tribunal da Concorrência, Regulação e Supervisão* (Konkurencijos, reguliavimo ir priežiūros teismas) iš dalies panaikino 2013 m. birželio 14 d. Konkurencijos institucijos sprendimą, nes SESV 102 straipsnis netaikytinas *Sport TV Portugal* elgesiui, kadangi neįrodyta, kad nagrinėjamas komercinis elgesys galėjo paveikti prekybą tarp valstybių narių, kaip tai suprantama pagal šį straipsnį. 2015 m. kovo 11 d. *Tribunal da Relação de Lisboa* (Lisabonos apeliacinis teismas) patvirtino *Tribunal da Concorrência, Regulação e Supervisão* (Konkurencijos, reguliavimo ir priežiūros teismas) sprendimą.
- 59 Iš to matyti, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismo nagrinėjamos bylos dalykas nėra ieškinys dėl žalos atlyginimo, pateiktas po galutinio nacionalinės konkurencijos institucijos ar apeliacinės institucijos sprendimo, kuriuo konstatuojamas SESV 102 straipsnio pažeidimas.
- 60 Taigi akivaizdu, kad SESV 102 straipsnio ir veiksmingumo ir lygiavertiškumo principų išaiškinimas, kurio prašoma trečiuoju klausimu ir ketvirtojo klausimo dalimi, kuri susijusi su nacionalinės teisės nuostatos (Civilinio proceso kodekso 623 straipsnis) atitiktimi Sąjungos teisei, neturi jokio ryšio su ginčo pagrindinėje byloje aplinkybėmis ar dalyku, todėl šie klausimai yra nepriimtini.

Dėl pirmojo klausimo

- 61 Atsižvelgiant į pateiktus atsakymus į antrąjį–šeštąjį klausimus, į pirmąjį klausimą atsakyti nereikia.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

- 62 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (antroji kolegija) nusprendžia:

- 2014 m. lapkričio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2014/104/ES dėl tam tikrų taisyklių, kuriomis reglamentuojami pagal nacionalinę teisę nagrinėjami ieškiniai dėl žalos, patirtos dėl valstybių narių ir Europos Sąjungos konkurencijos teisės nuostatų pažeidimo, atlyginimo, 22 straipsnis turi būti aiškinamas taip, kad ši direktyva netaikoma ginčui pagrindinėje byloje.**
- SESV 102 straipsnis ir veiksmingumo bei lygiavertiškumo principai turi būti aiškinami taip, kad jie draudžia tokius nacionalinės teisės aktus, kuriuose, pirma, numatyta, kad senaties terminas pateikti ieškinius dėl žalos atlyginimo yra treji metai ir kad šis terminas pradedamas skaičiuoti nuo to momento, kai žalą patyręs asmuo sužino apie savo teisę į žalos atlyginimą, net jei pažeidimą padarę asmuo nėra žinomas, ir, antra, nenumatyta jokia galimybė sustabdyti ar nutraukti šio termino skaičiavimą vykstant procedūrai nacionalinėje konkurencijos institucijoje.**

Parašai.